

Hiệu quả kinh tế của nông hộ trồng lúa ở Cần Thơ hiện nay

❖ ThS. NGUYỄN TIẾN DŨNG, ThS. PHAN THUẬN
Học viện Chính trị - Hành chính KV 4

Trong những năm gần đây, tình trạng người nông dân bỏ đất sản xuất nông nghiệp ngày càng nhiều. Theo báo cáo khảo sát của Cục Kinh tế hợp tác và Phát triển nông thôn cho thấy rằng, đã có ít nhất 6 tỉnh ở khu vực đồng bằng sông Hồng và miền Trung đã xuất hiện tình trạng nông dân bỏ ruộng hoặc trả ruộng với diện tích trên 1.000 ha. Nguyên nhân của tình trạng này là thu nhập của bà con nông dân trồng lúa còn rất thấp. Chính điều đó, họ chấp nhận từ bỏ mảnh ruộng đã gắn bó tự bao đời nay để tìm kiếm nhiều cơ hội khác để đổi đời. Theo tính toán của Cục Kinh tế hợp tác và Phát triển nông thôn (2011), tại đồng bằng sông Cửu Long (ĐBSCL) cho thấy, tổng thu nhập mỗi năm chỉ đạt khoảng 22 triệu đồng. Trong số đó, 48% là các khoản chi phí, như: công làm đất, giống, phân bón, thuốc bảo vệ thực vật... thu nhập thực còn lại chỉ gần 13 triệu đồng/hộ/năm. Nếu tính toán chi ly, tiền lãi mỗi ngày công của một lao động chỉ khoảng 45.000 đồng. Trong khi mức thu nhập trung bình theo đầu người ở nông thôn của Trung Quốc năm 2012 đạt 1.285 USD/năm. Như vậy, người nông dân Việt thu nhập vẫn còn thấp hơn rất nhiều so với người nông dân Trung Quốc.

Theo báo cáo của Oxfam cho thấy, tại ĐBSCL, mặc dù trong năm 2006, giá gạo còn thấp nhưng người trồng lúa vẫn có thể thu được 70% lợi nhuận từ sản xuất và kinh doanh lúa gạo. Đến năm 2008, con số này đã giảm xuống còn 23% và giảm xuống chỉ còn 10% vào năm 2010. Điều này cho thấy rằng, người nông dân trồng lúa ở ĐBSCL thu nhập thấp và không ổn định. Có thể đây là lý do khiến cho người nông dân trồng lúa ở vùng sông nước Cửu Long chưa thể làm giàu trên mảnh ruộng của mình. Cho nên, việc người nông dân trồng lúa có xu hướng bỏ ruộng là điều dễ hiểu.

Thành phố Cần Thơ là trung tâm kinh tế, văn hóa - xã hội của ĐBSCL. Tính đến 9 tháng đầu năm 2012, tốc độ tăng trưởng 10,3%, cao nhất trong 5 thành phố trực thuộc Trung ương (Hà Nội, TPHCM, Hải Phòng, Đà Nẵng, Cần Thơ). Trong đó, tỷ trọng nông nghiệp chiếm 10,83%. Cây trồng nông nghiệp chính của Cần Thơ chủ yếu là trồng lúa, với sản lượng là 1.194,7 tấn và hoa màu chiếm tỷ lệ không đáng kể. Thu nhập bình quân đầu người của thành phố Cần Thơ ở 9 tháng đầu năm 2012 là 1.819 USD (www.cantho.gov.vn). Có thể thấy rằng, trong giai đoạn kinh tế suy giảm

như hiện nay, thu nhập bình quân đầu người ở thành phố là khá cao. Mặc dù vậy, thu nhập của bà con nông dân trồng lúa ở Cần Thơ vẫn còn khá khiêm tốn. Nhìn chung, các nghiên cứu gần đây (Nguyễn Trọng Uyên (2007); Phạm Lê Thông và cộng sự (2011); Lê Khương Ninh (2011); Nguyễn Hữu Đăng (2012); v.v...) đều cho thấy rằng hiệu quả kinh tế trong sản xuất lúa chưa cao, làm cho thu nhập của bà con nông dân trồng lúa ở Cần Thơ vẫn còn thấp so với thu nhập bình quân của thành phố.

Theo Võ Hùng Dũng (2011), sở dĩ có tình trạng này là do các yếu tố ảnh hưởng làm cho hiệu quả kinh tế trong sản xuất lúa của nông hộ còn thấp, đó là các yếu tố đầu vào của quá trình sản xuất, kinh doanh và các yếu tố đầu ra của quá trình lưu thông hàng hóa phản ánh chi phí sản xuất và chi phí lưu thông, là các yếu tố cấu thành nên chuỗi giá trị của sản xuất lúa gạo. Trong chuỗi giá trị lúa gạo, từ cung cấp giống đến người trồng lúa, cơ sở xay xát, hệ thống phân phối đến tiêu thụ đều là những mắt xích không thể thiếu. Tuy nhiên, nó cũng chứa những vấn đề bất cập và yếu kém không dễ thay đổi và cải thiện, như: hạ tầng kỹ thuật phục vụ sản xuất còn lạc hậu (giao thông còn bất tiện, thủy lợi chưa đảm bảo tưới tiêu đồng bộ, trang thiết bị máy móc còn thô sơ, điện khí hóa còn hạn chế); thị trường cung cấp các yếu tố đầu vào cho quá trình sản xuất chưa được tổ chức tốt (tình trạng đầu cơ tăng giá, cung cấp hàng kém chất lượng, hàng giả: giống, phân bón thuốc phòng trừ sâu hại, công cụ sản xuất); thị trường tiêu thụ sản phẩm đầu ra còn nhiều bất cập (mối liên hệ giữa nông dân với các nhà xuất khẩu gạo thiếu chặt chẽ, lực lượng tư thương mua gom lúa đông đảo nhưng thiếu sự cạnh tranh lành mạnh nên lại dễ đầu cơ, ép giá nông dân khi mùa vụ đông ken); hình thức tổ chức sản xuất còn nhiều bất cập (nông hộ sản xuất nhỏ lẻ và đơn độc, các chợ đầu mối, các trung tâm xay xát, chế biến hàng xuất khẩu ở xa nơi sản xuất) v.v... Những yếu kém, bất cập trên đã từ lâu làm cho hiệu quả

kinh tế trong sản xuất lúa của nông hộ không cao, cũng là nguyên nhân làm cho thu nhập của nông dân còn thấp so với mặt bằng thu nhập bình quân chung.

Dựa trên cơ sở các kết quả nghiên cứu trước đây và những phát hiện mới trong khảo sát về thu nhập của người dân trồng lúa ở Cần Thơ, bài viết phân tích tính hiệu quả kinh tế và những yếu tố ảnh hưởng đến tính hiệu quả kinh tế của nông dân trồng lúa ở Cần Thơ nhằm cung cấp thêm bằng chứng khoa học cho các nhà quản lý xã hội, quản lý nông nghiệp và phát triển nông thôn tham khảo và có những chính sách chiến lược góp phần nâng cao thu nhập cho bà con nông dân ở Cần Thơ, đảm bảo an ninh lương thực của quốc gia.

Nhọc nhận của người trồng lúa ở Cần Thơ

Nghiên cứu tiến hành khảo sát 274 hộ nông dân, tại các huyện Vĩnh Thạnh, Cờ Đỏ và Ô Môn, trong đó có 190 hộ nông dân chỉ canh tác trồng lúa và 84 hộ còn lại thì canh tác theo phương thức đa canh kết hợp trồng lúa và các loại cây hoa màu khác như mít, sari, chôm chôm... Kết quả khảo sát cho thấy, do hiệu quả kinh tế trong sản xuất lúa của nông hộ còn thấp, trong đó có hiệu quả kỹ thuật (Hiệu quả trong sử dụng các yếu tố đầu vào của quá trình sản xuất) và hiệu quả phân bổ (Hiệu quả trong khâu tiêu thụ sản phẩm đầu ra), làm cho thu nhập bình quân đầu người của các hộ trồng lúa trung bình là 6,4 triệu đồng, trong khi đó, chi tiêu cho sản xuất được tính trung bình là 3,7 triệu. Nếu tính toàn sự chênh lệch giữa thu nhập và chi tiêu thì người nông dân trồng lúa chỉ còn lại 2,7 triệu đồng. Như vậy, mỗi hộ gia đình có thể thu lợi nhuận từ việc trồng lúa với diện tích trung bình là 7,17 ngàn m² chỉ có 2,7 triệu đồng/vụ. Có thể nói rằng, người nông dân trồng lúa phải lấy sức lao động làm lãi. Họ phải làm việc "bán mặt cho đất, bán lưng cho trời" để kiếm được phần lợi nhuận khá khiêm tốn trong một vụ lúa. Nếu ước tính một năm sản xuất được 4 vụ thì tổng thu nhập bình quân cả năm của

người trồng lúa chỉ hơn 10 triệu, còn quá thấp so với thu nhập bình quân của TP. Cần Thơ là 1.819 USD. Liệu với thu nhập này có đủ đảm bảo cho cuộc sống của người nông dân ở đây. Có lẽ, người nông dân trồng lúa ở Cần Thơ cũng như những người nông dân trồng lúa khác ở ĐBSCL, thu nhập của họ vẫn còn thấp so với thu nhập bình quân đầu người ở địa phương.

Liệu cuộc sống của bà con trồng lúa ở Cần Thơ có được cải thiện

Kết quả khảo sát tại 3 huyện thuộc TP. Cần Thơ (2012) cho thấy rằng, trong 274 hộ gia đình được khảo sát, có 16,1% hộ gia đình cho rằng đời sống của họ còn rất khó khăn, có 21,5% cho rằng tương đối khó khăn; có 24,8% cho rằng đời sống của họ bình thường và có 37,6% hộ gia đình cho rằng đời sống của họ được khá hơn. Tuy nhiên, kết quả khảo sát còn cho thấy rằng, số hộ gia đình cho rằng đời sống của họ tương đối khó khăn và rất khó khăn tập trung ở nhóm người nông dân trồng lúa (chiếm 52,3% so với 32,5% của các hộ gia đình có phương thức canh tác hỗn hợp); trong khi đó, hộ gia đình cho rằng đời sống của họ khá giả hơn thì phần lớn tập trung vào các hộ gia đình có phương thức canh tác theo dạng hỗn hợp vừa trồng lúa vừa trồng các loại cây hoa màu khác. Điều này cho thấy, việc chuyên canh trồng cây lúa chưa mang lại hiệu quả kinh tế cho các hộ trồng lúa ở Cần Thơ. Có lẽ, giá lúa dường như còn khá thấp và không ổn định. Cho nên, người dân trồng lúa ở Cần Thơ vẫn chưa có thể làm giàu từ mảnh ruộng của họ.

Ngoài ra, nghiên cứu cũng đã đánh giá về mức độ cải thiện so với 3 năm trước đây của người dân trồng lúa. Kết quả nghiên cứu cho thấy, người nông dân trồng lúa cho rằng đời sống của họ thấp hơn trước đây chiếm 12%; có 48,9% đời sống của hộ gia đình không có gì thay đổi; có 26,6% cho rằng có cải thiện một phần và 12,4% cho rằng cải thiện nhiều. Trong số các hộ gia đình cho rằng có cải thiện thì các hộ gia đình có phương thức canh tác

hỗn hợp chiếm tỷ lệ cao nhất. Các hộ gia đình cho rằng đời sống thấp hơn trước đây và không có gì thay đổi thường tập trung vào nhóm hộ gia đình chủ yếu trồng lúa. Có lẽ, việc canh tác hỗn hợp đã tạo ra hiệu quả kinh tế cao hơn so với việc đơn canh trồng lúa. Cũng có thể dễ hiểu, giá lúa thường không ổn định và tăng không nhiều, trong khi đó giá phân bón, lúa giống thì tăng lên rất cao. Theo bài báo của tác giả Phương Anh trên báo Kinh tế và Dự báo online cho thấy, giá phân bón và nhân công tăng lên 2 lần, cây giống tăng 2,5 lần trong khi đó giá lúa chỉ tăng có 1,2 lần. Điều này cho thấy rằng, người làm nghề nông, đặc biệt là người trồng lúa rất khó làm giàu trên mảnh ruộng của họ trong điều kiện hiện nay. Vì thế, không ít người nông dân chấp nhận bỏ ruộng để làm thuê cho các công ty, xí nghiệp ở các khu đô thị, với ước mơ tìm kiếm cơ hội thoát nghèo. Đời sống của người dân chủ yếu trồng lúa có sự cải thiện nhưng sự cải thiện đó rất chậm so với các hộ gia đình vừa trồng lúa và vừa trồng các loại cây hoa màu khác.

Các yếu tố ảnh hưởng đến hiệu quả kinh tế của người trồng lúa

Nghiên cứu đã phân tích một số yếu tố đầu vào và đầu ra có ảnh hưởng đến hiệu quả kinh tế và từ đó ảnh hưởng đến thu nhập bình quân của nông hộ trồng lúa. Trong nghiên cứu này, yếu tố đầu vào được định bao gồm diện tích đất canh tác và chi tiêu đầu tư cho sản xuất. Yếu tố đầu ra bao gồm là sản lượng và giá lúa.

Trước hết, yếu tố đầu tiên ảnh hưởng đến hiệu quả kinh tế của người trồng lúa là diện tích canh tác, kết quả khảo sát cho thấy, hộ gia đình có diện tích đất canh tác dưới 2.000m² dường như thu nhập từ 5 triệu trở xuống chiếm tỷ lệ khá cao (75,7%), chỉ có 14,3% cho rằng hộ gia đình có thu nhập từ 5-10 triệu. Trong khi đó, hộ gia đình có diện tích canh tác từ 10.000m² trở lên có thu nhập bình quân khá cao. Các nhóm hộ gia đình có diện tích canh tác từ 2.000m² đến dưới 10.000m² có thu nhập tập trung vào khoảng từ 2-10 triệu. Như vậy,

thu nhập bình quân dường như có mối quan hệ cùng chiều với diện tích đất canh tác. Có lẽ, người nông dân chưa có thể áp dụng tiến bộ khoa học kỹ thuật vào mô hình trồng lúa để làm tăng thu nhập cho họ, cho nên việc mở rộng diện tích trồng lúa là một trong những yếu tố góp phần làm tăng thêm thu nhập cho người nông dân ở Cần Thơ. Điều này cũng khá dễ hiểu, khi mở rộng diện tích canh tác, người nông dân sẽ tận dụng được các nguồn lực sẵn có như lao động, máy móc để có thể tăng gia sản xuất, góp phần tăng thu nhập bình quân cho gia đình. Có thể nói, việc mở rộng diện tích canh tác không phải là chiến lược lâu dài vì đất nông nghiệp có xu hướng bị co hẹp. Do đó, việc áp dụng tiến bộ khoa học kỹ thuật để tăng năng suất cây lúa sẽ là giải pháp lâu dài để giúp bà con nông dân vươn lên làm giàu trên mảnh ruộng của mình.

Tiếp theo, đó là chỉ tiêu sản xuất, nghiên cứu cho thấy mối quan hệ giữa chỉ tiêu trong sản xuất và thu nhập bình quân dường như cùng chiều với nhau. Các hộ gia đình có thu nhập bình quân dưới 2 triệu thường chỉ đầu tư sản xuất ở mức từ 5 triệu trở xuống (91,3%). Ngược lại, hộ gia đình có thu nhập từ 5 triệu trở lên thường có mức đầu tư trồng lúa cao hơn (93,5%). Kết quả này có thể lý giải rằng muốn cho thu nhập cao thì đòi hỏi người trồng lúa phải có đầu tư như phân bón có chất lượng, giống cao sản, thậm chí mua các công nghệ tiến bộ để phục vụ cho sản xuất. Có như vậy, hiệu quả kinh tế cho cây lúa mang lại cao hơn. Đối với các hộ gia đình không có khả năng chi phí cho sản xuất lúa, ít có đầu tư vào chăm sóc cũng như các biện pháp kỹ thuật hiện đại thì khả năng cho hiệu quả kinh tế của cây lúa sẽ thấp và thu nhập sẽ giảm xuống. Với các lý giải theo hướng này, nghiên cứu cho thấy, cần có đầu tư cho cây lúa để nâng cao hiệu quả tính kinh tế của nó, góp phần tăng thêm thu nhập. Mặt khác, nếu chi phí cho sản xuất lúa quá lớn sẽ đẩy giá thành đầu ra lên cao, làm cho lợi nhuận đạt được của nông hộ giảm xuống. Chi phí sản xuất cao cũng ảnh hưởng

đến khả năng thu mua tạm trữ lúa, gạo của các thương lái và doanh nghiệp vì nó làm giảm lợi nhuận và giảm năng lực cạnh tranh so với các doanh nghiệp xuất khẩu khác của các nước trong khu vực. Như vậy, muốn có thu nhập cao thì người trồng lúa phải bỏ ra nhiều chi phí đầu tư. Vì thế, nhóm hộ gia đình có thu nhập thấp khó có thể vươn lên làm giàu trên chính mảnh ruộng của mình bởi vì họ không có đủ nguồn vốn để đầu tư. Hơn nữa, trong bối cảnh vật giá leo thang, việc đầu tư cho trồng lúa đối với những hộ gia đình nông dân nghèo là một thách thức lớn. Do đó, việc tăng thu nhập của người trồng lúa cũng cần phải tính đến chi phí đầu vào cho cây lúa hợp lý, để vừa nâng cao năng suất của cây lúa và vừa có được lợi nhuận cao trong việc trồng lúa.

Giá lúa cũng được xem như một yếu tố ảnh hưởng đến hiệu quả kinh tế của người trồng lúa vì nó góp phần mang lại thu nhập cho người nông dân trồng lúa. Kết quả nghiên cứu cho thấy, giá lúa càng cao thì thu nhập của bà con nông dân trồng lúa càng cao. Do đó, giá lúa là một trong những yếu tố góp phần mang lại thu nhập cho người trồng lúa, giá lúa càng cao thì người nông dân có xác suất thu nhập càng cao. Tuy nhiên, theo kết quả khảo sát tại 3 huyện Vĩnh Thạnh, Cờ Đỏ, Thới Lai thuộc TP. Cần Thơ, bà con trồng lúa cho rằng giá lúa bình quân chỉ có khoảng 5.500 đồng/kg. Với mức giá này so với hiện nay, giá lúa vẫn còn thấp và cộng với giá lúa biến động theo vụ, theo năm đã khiến cho bà con trồng lúa không an tâm trong việc sản xuất lúa.

Cuối cùng là sản lượng lúa, nghiên cứu cũng đánh giá mối quan hệ giữa thu nhập bình quân của người trồng lúa với sản lượng làm ra. Kết quả khảo sát cho thấy, có 75% hộ nông dân trồng lúa có sản lượng dưới 2.500kg cho rằng thu nhập bình quân của họ chỉ từ 5 triệu trở xuống; trong khi đó, có 62% hộ trồng lúa có sản lượng lúa trên 4.000kg cho rằng thu nhập bình quân từ 10 triệu trở lên. Như vậy, nhóm bà con nông dân trồng lúa có sản lượng càng cao thì thu nhập dường như

khá hơn. Có thể nói, việc tăng năng suất lúa của bà con nông dân là một trong những yếu tố nâng cao thu nhập cho người trồng lúa, góp phần cải thiện chất lượng sống của người nông dân. Tuy nhiên, kết quả nghiên cứu còn cho thấy có 38% nhóm bà con có sản lượng lúa từ 4.000kg trở lên cho rằng thu nhập của họ chỉ từ 5 triệu trở xuống và cũng có 25% hộ gia đình trồng lúa có sản lượng dưới 2.500kg nhưng thu nhập của họ có thể từ 5 triệu trở lên. Có lẽ, sản lượng lúa cộng với giá lúa là yếu tố ảnh hưởng khá mạnh mẽ đến thu nhập của bà con nông dân trồng lúa. Cho nên, mặc dù bà con được mùa, song giá lúa không cao đã ảnh hưởng đến thu nhập của người trồng lúa. Điều này có nghĩa rằng, niềm vui được mùa của bà con trồng lúa có thể chưa trọn vẹn vì giá lúa khá bấp bênh, thường có một nghịch lý diễn ra là năm nào được mùa thì giá lúa không cao hoặc bị thương lái ép giá. Chính điều này đã khiến cho không ít người trồng lúa nản lòng và không tha thiết với việc trồng lúa. Do đó, việc ổn định giá lúa trong các mùa vụ là giải pháp cần thiết để giúp bà con trồng lúa an tâm trồng lúa và làm giàu trên mảnh ruộng của họ.

Các bằng chứng thực tế cho thấy rằng, thu nhập bình quân của người trồng lúa còn thấp so với thu nhập bình quân của toàn TP. Cần Thơ. Người nông dân trồng lúa vẫn còn gặp nhiều rủi ro trong giai đoạn biến động giá lúa. Kết quả phân tích đã cho thấy, có sự khác biệt giữa các nhóm xã hội theo đặc trưng giới tính, nghề nghiệp, yếu tố đầu vào và đầu ra cho cây lúa. Nhìn chung, người dân trồng lúa khó có thể làm giàu trên chính mảnh ruộng của họ nếu không có sự hỗ trợ về kỹ thuật cũng như nguồn vốn đầu tư sản xuất. Để giúp cho người nông dân trồng lúa tăng thu nhập, việc tìm kiếm các yếu tố ảnh hưởng là điều rất cần thiết hiện nay.

Kết luận và kiến nghị

Nhìn chung, các phát hiện của nghiên cứu này cho thấy rằng, thu nhập của bà con

nông dân trồng lúa ở Cần Thơ vẫn còn thấp so với thu nhập bình quân của thành phố. Nghiên cứu còn cho thấy các yếu tố ảnh hưởng đến thu nhập của người trồng lúa như diện tích đất canh tác, chi tiêu cho sản xuất, giá lúa, sản lượng lúa và giới tính. Phát hiện này không chỉ có sự thống nhất với các nghiên cứu trước đó (Phạm Lê Thông và cộng sự, 2011) mà còn bổ sung thêm các yếu tố đầu ra ảnh hưởng đến thu nhập của bà con nông dân trồng lúa. Điều này cho thấy, những phát hiện của nghiên cứu cung cấp thêm bằng chứng đầy thuyết phục về các yếu tố ảnh hưởng đến thu nhập của người trồng lúa ở Cần Thơ hiện nay. Đồng thời, qua phân tích kết quả khảo sát, nghiên cứu đã cho thấy rằng, người nông dân trồng lúa vẫn chưa thật sự an tâm để làm giàu cho bản thân trên mảnh ruộng của họ bởi vì giá lúa luôn bấp bênh và năng suất lúa thường không ổn định. Có lẽ, trong điều kiện hiện nay, quá trình đô thị hóa diễn ra ngày càng nhanh cũng khiến cho người nông dân mất đất màu mỡ để sản xuất nông nghiệp, diện tích đất canh tác bị thu hẹp đã làm giảm năng suất lúa. Kết quả là thu nhập của người trồng lúa giảm.

Nghiên cứu đã cung cấp nhiều bằng chứng khá thuyết phục về các yếu tố ảnh hưởng đến thu nhập của người trồng lúa ở Cần Thơ. Do đó, để nâng cao thu nhập, cải thiện đời sống cho người trồng lúa ở Cần Thơ, nghiên cứu đề xuất một số kiến nghị sau đây:

(1) Người nông dân cần phải tính toán hợp lý trong việc chi tiêu đầu vào cho cây lúa. Đồng thời, các nhà quản lý nông nghiệp, nông thôn cũng định hướng và tư vấn cho người trồng lúa về cách tính toán đầu tư sao cho có hiệu quả cao nhất.

(2) Mở rộng diện tích canh tác và phối hợp với việc áp dụng những tiến bộ khoa học kỹ thuật để tăng năng suất của cây lúa, góp phần giảm chi phí đầu tư.

(3) Cần có sự tư vấn và hướng dẫn các kỹ thuật cấy giống và chăm sóc cũng như cách chọn giống lúa tốt, gieo sạ đúng thời điểm

để tránh những rủi ro do dịch bệnh gây ra nhằm giảm chi phí cho phân thuốc, nâng cao sản lượng của cây lúa.

(4) Cần có sự liên kết chặt chẽ giữa 4 nhà “nhà nước, nhà kinh doanh, nhà khoa học và nhà nông”. Xác định rõ vai trò của từng cá thể trong sự liên kết này. Đối với nhà nước, cần hoàn thiện về khung pháp lý để đảm bảo quyền và lợi ích của các bên tham gia vào quá trình liên kết này. Bên cạnh đó, nhà nước cũng cần tạo điều kiện thuận lợi cho các nhà doanh nghiệp tham gia vào hoạt động sản xuất nông nghiệp. Có như thế, nhà doanh nghiệp mới thấy lợi ích của họ để có thể tích cực tham gia vào hoạt động sản xuất nông nghiệp. Đối với các doanh nghiệp, cần hỗ trợ người trồng lúa trên cơ sở chủ động đầu tư vùng nguyên liệu, chuyển giao tiến bộ kỹ thuật, hỗ trợ người dân xây dựng thương hiệu... Đối với nhà khoa học, cần tham gia và

phối hợp với nhà nước, nhà doanh nghiệp định hướng người nông dân trong sản xuất lúa sao cho có hiệu quả tốt nhất; hỗ trợ nhà nước hoạch định các chính sách cũng như khoa học công nghệ giúp cho người nông dân có thể làm giàu trên mảnh ruộng của họ. Đối với người nông dân, chủ động tham gia liên kết với nhà nước, nhà doanh nghiệp và nhà khoa học để có thể tiếp nhận sự chuyển giao công nghệ tiến bộ, cam kết cung cấp nguồn nguyên liệu cho các doanh nghiệp... Thực hiện mô hình liên kết này sẽ giúp giảm chi phí đầu vào cho cây lúa và tăng giá lúa, góp phần ổn định giá lúa để cho bà con nông dân trồng lúa được an tâm sản xuất và làm giàu trên mảnh ruộng của họ.

(5) Cần có sự chuyển đổi cơ cấu nghề nghiệp phù hợp để vừa đảm bảo an ninh lương thực cho quốc gia vừa đảm bảo tăng thu nhập cho người dân ■

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Bộ Nông nghiệp và Phát triển nông thôn (2011)
2. Võ Hùng Dũng (2011), “Bàn về vai trò của nông nghiệp và chính sách phát triển”, *Tạp chí Nghiên cứu kinh tế* số 7 (398), tr. 45-60.
3. Nguyễn Hữu Đặng (2012) “Hiệu quả kỹ thuật và các yếu tố ảnh hưởng đến hiệu quả kỹ thuật của hộ trồng lúa ở ĐBSCL Việt Nam giai đoạn 2008-2011”, *Kỷ yếu Khoa học* 2012: 268-276, Trường Đại học Cần Thơ.
4. Phạm Lê Thông và cộng sự (2011), “So sánh hiệu quả kinh tế của vụ lúa hè thu và thu đông ở đồng bằng sông Cửu Long”, *Tạp chí Khoa học Đại học Cần Thơ* số 18a, tr. 267-276.
5. Phạm Lê Thông (2011) “Nghiên cứu về hiệu quả kinh tế của nông dân trồng lúa và thương hiệu lúa gạo của đồng bằng sông Cửu Long”, *Kỷ yếu Khoa học Đại học Cần Thơ*.
6. Phương Anh. Nông dân bỏ ruộng: nỗi đau của ngành nông nghiệp.
7. <http://kinhtevadubao.com.vn/dinh-huong-phat-trien/nong-dan-bo-ruong-noi-dau-cua-nganh-nong-nghiep-1398.html>. Truy cập ngày 20/9/2013
8. http://www.vba.com.vn/index.php?option=com_content&view=article&id=6126:-loi-nhuan-cua-nguoi-trong-lua-ngay-cang-giam-dan-&catid=46:van-hoa-xa-hoi&Itemid=100. Truy cập ngày 20/9/2013.
9. <http://cantho.gov.vn/wps/wcm/connect/CanTho/Tieng+Viet/TinTucSuKien/ChinhTri/9+thang+dau+nam+2012+tang+truong+kinh+te+cu>